

NOG DRIE KRAAIENDE RODE HANEN TE GENT

Aan de toom Kraaiende Rode Hanen, die David Maes ten tonele voert (Gh. T. 1991, Nr. 2, pp. 58-77) kan ik nog drie zeventiende eeuwse exemplaren toevoegen. Een ervan stelde zich tevreden met enkele uren gekraai, de twee andere waren bijzonder moorddadig.

Kanunnik Roger Nottingham, pastoor van de Gentse Sint-Niklaasparochie tekende ze op in het register waarin zijn onderpastoor Jacob Pieron de *Status Animarum* d.w.z. de inventaris van zijn kudde opgemaakt had.

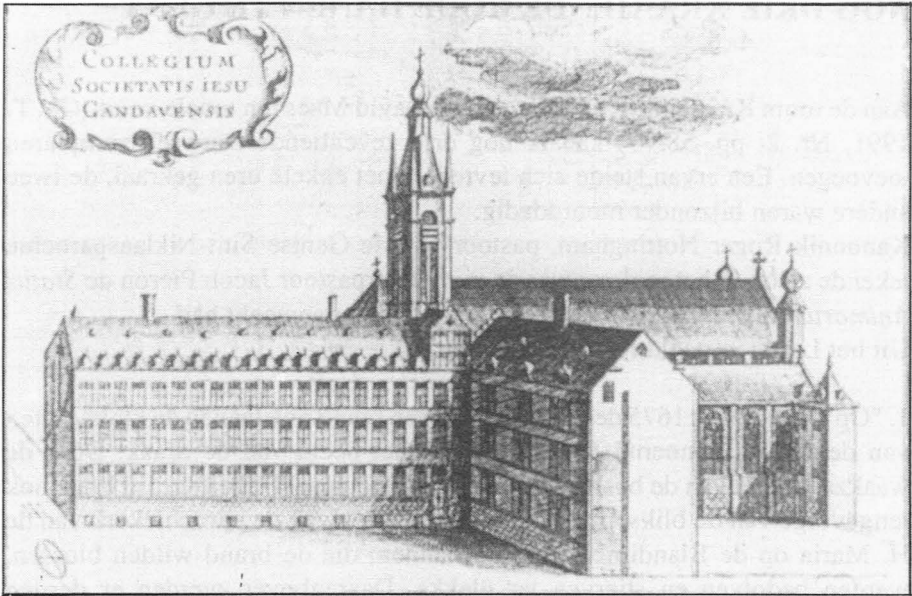
Uit het Latijn vertaald luidt dit als volgt (1) :

1. "Op 4 november 1675 deed de bliksem een brand ontstaan in de klokketoren van deze stad, genoemd *Beelfort*, onder het beeld van de draak. Door de waakzaamheid van de burgers werd hij vlug geblust. Terzelfdertijd brak, ook tengevolge van de bliksem, brand uit in de toren van de parochiekerk van de H. Maria op de Blandijnberg. Tien mannen, die de brand wilden blussen, werden bedolven en stierven ter plekke. Daarenboven werden er dertien gewond waarvan slechts weinig overleefden. De doden werden begraven bij de ingang van het groot portaal onder een ronde deksteen waarin hun namen gebeiteld werden."

De namen van deze tien onfortuinlijke lui zijn te lezen in het begrafenisregister van die parochie dd. 4 november 1675 :

Geslaghen van den donder dese naer volgende 10 persoenen doet ende begraven den 6 voor noene ten 11 uren : Marten de Mey, Jan Martens, Jan de Boes, Pieter Fonteyne, Adriaen de Vettere, Jacques Rondal, Flipt Knudde, Jan Haeck, Pieter Verbeckt met synnen soene Jacobus Verbeckt noch twee hetselve overleden den 6 ende begraven den 7 Adriaen Van Eechaute, Jacobus Hoste. Zoals bekend werd die Onze-Lieve-Vrouwkerk, gelegen naast de kerk van de Sint-Pietersabdij, in 1798 gesloopt en met haar verdween ook de deksteen. Wie weet werd hij niet ergens als fundering gebruikt en komt hij ooit nog eens te voorschijn!

2. "Op 1 jan. 1679 rond 3 uur 's ochtends brak brand uit in de buurt van de toren van de kerk van de paters Jezuïeten waardoor deze toren en het dak van de bibliotheek in de vlammen opgingen en drie klokken smolten. Het gebouw ten Zuiden ervan, waarin graan opgeslagen was, de refter, de keuken en de helft van hun dakwerk werden in as gelegd. De rest werd gered door de grote inzet van de burgers. Van de edellieden daarentegen lieten zich maar weinigen zien en van de leden van het toenmalige Frans bestuur nog minder. Om 7 uur 's morgens was de brand bedwongen. De oorzaak ervan was de slordigheid van de kleermaker van het klooster in de bewaking van het kolenvuur waaraan hij zich warmde terwijl hij de klederen van de paters versterkte. Een gloeiende

Klooster en kerk van de Jezuïeten, in Antonius Sanderus. *Flandria Illustrata*. Keulen 1641. Dl. 1, p. 130.

Fragment van de plattegrond van Gent in *Ant. Sanderus. Verheerlijkt Vlaandre*. Leyden, Rotterdam, 's Gravenhage. 1735. Dl. I, tegenover p. 124. Anastatische herdruk. Handzame, 1968. 5. O.L.Vr. kerk; 7. Abdijkerk van Sint-Pieters.

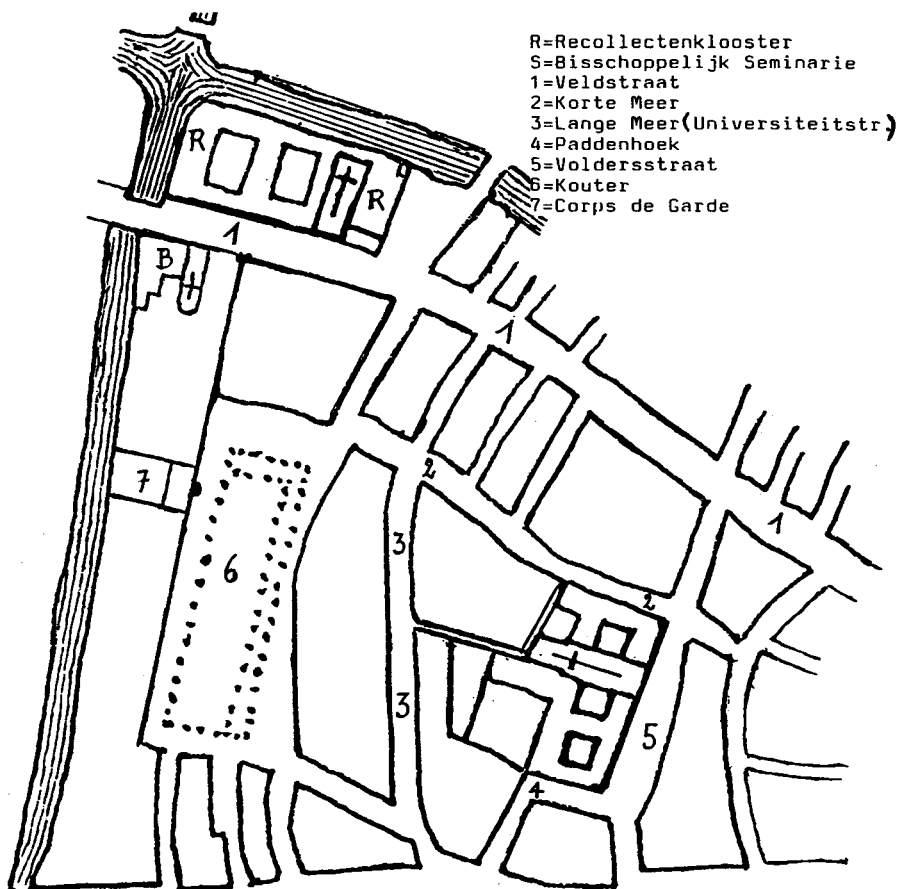
kool, die op stukken stof gevallen was, had deze brand veroorzaakt door de basis van de toren(spits), waartegen zijn kamer gelegen was, aan te tasten." De annalist van de *Historia Collegii Gandavensis* (Anno 1679) schrijft (2) dat om de brand te blussen zelfs edellieden opdaagden wat de bewering van pastoor Nottingham bevestigt dat er maar weinig waren. Dezelfde annalist vermeldt met bewondering de moed en de behendigheid van een lekebroeder-recollect die verhoeden kon dat heel het gebouw in as werd gelegd. De rector der Jezuiten nodigde hem en zijn overste uit op een maal als blijk van zijn dankbaarheid. Recollecten en Dominikanen stelden hun huis en al wat ze nodig mochten hebben ter beschikking van de getroffen paters en de bevelhebber van de Franse bezettingstroepen, maarschalk d'Humières, die op het punt stond de stad te verlaten schonk hen het houtwerk van zijn leger tenten zodat het dak voorlopig kon hersteld worden. "Mogelijk is dit de eenigste weldaad - is de schampere bedenking van Frans De Potter - welke onze voorouders aan de Franschen onder Lodewijk XIV te danken hadden" (3).

Kerk, klooster en college van de Jezuiten waren gelegen tussen de Lange Meer (nu Universiteitstraat), de Paddenhoek, de Voldersstraat en de Korte Meer. Tussen 1591 en 1613 hadden zij het grootste gedeelte van de huizen en eigendommen, aldaar gelegen, aangekocht. Het was begonnen met de aankoop van het "Hof Van der Vere", gelegen op de hoek van de Voldersstraat en de Korte Meer en waarin - ironie van het lot - de Calvinistische voorman Jan Van Hembyze gewoond had. Nog geen jaar later hadden zij het "Sersandershof" gekocht, gelegen in de Voldersstraat en langs de Paddenhoek en in de Lente van 1592 hadden zij er de eerste klassen geopend. De kerk was voltooid in 1619 en had een tamelijk hoge, vierkante toren uitlopend op een vierhoekige spits met peer. Zij was toegewijd aan Sint-Lieven en stond waar nu de aula van de Rijksuniversiteit staat. Zij werd door het republikeins bestuur verkocht in 1798 en het jaar nadien afgebroken. De toren bleef overeind tot op 13 oktober 1803 (4).

De Jezuiten waren toen al vijftien jaar uit het stadsbeeld verdwenen tengevolge van de opheffing van hun Orde in 1773.

3. "Op 20 maart 1688 gebeurde een ramp in de *Aula Principis*, door het volk *princenhof* genoemd. In het midden van de nacht brak brand uit in het huis van een zekere schoolmeesteres, een geestelijke dochter, die 23 kleine meisjes opvoedde. Het vuur verslond ze allen op één na, die zich poogde te redden door uit het raam te springen. Ze stierf kort nadien evenals de schoolmeesteres. Ze werden allen begraven de 23e in de Sint-Michielskerk aan de ingang van het groot portaal, in drie sarcofagen."

Belangrijker dan het relaas van pastoor Nottingham is het getuigenis van ene Jan Heydryc, die in een nota in een laat-zeventiende-eeuws liederenboek schrijft (7) : *In het jaar ons heeren 1688 isser in het princenhof verbrandt een uys daer men een schoole van meyskens leerde spelle wercken ende sijnder*

- R=Recollectenklouster
- S=Bisschoppelijk Seminarie
- 1=Veldstraat
- 2=Korte Meer
- 3=Lange Meer(Universiteitstr.)
- 4=Paddenhoek
- 5=Voldersstraat
- 6=Kouter
- 7=Corps de Garde

Fragment van de plattegrond van Gent door G. Goethals. 1796.

in verbrant tot neegentiene op den twijnticsten van de maende maerte ende daer is een kreupel meysken uydt veynster gesprongen ende is blijven leeven sonder meer, die ick selve met mij heyghen anden hebbe yn drij kysten geleydt hebbe.

De begrafenis-kosten ten belope van 14 pond groten Vlaams nam de stad voor haar rekening (5). Zij betaalde ook nog een smartgeld van 3 pond aan Pieter de Maeght, van beroep chirurgijn, die bij het blussen aan zijn hoofd gekwetst werd en nog eens 3 pond aan zijn kollega Jacques Adriaenssens, die hem verzorgd had (6).

We zullen wel nooit aan de weet komen wie deze deerniswekkende slachtoffertjes geweest zijn; de begrafenisregisters van de Noordelijke portie van Sint-Michiels, waarin het Prinsenhof ligt, zijn voor die periode niet bewaard gebleven.

Zoals meer gebeurd was deze ramp voor de marktzangers een welkome aanleiding om een lied te componeren dat ook in druk werd verspreid.

NOTEN

- (1) RAG. Fonds Bisdom S 348, pag. 121ro voor de eerste brand, pag. 132ro voor de tweede en pag. 161ro voor de derde brand.
- (2) Aangehaald in Dr. L. Brouwers s.j. *De Jezuïeten te Gent 1585-1773, 1823-heden*. Gent 1980.
- (3) F. De Potter. *Gent van den oudsten tijd tot heden. Geschiedkundige beschrijving der stad*. Gent 1884-1903. Dl. IV, p. 186.
- (4) Dr. L. Brouwers s. j., *o.c.*, p. 130.
- (5) SAG, Reeks 400 (Stadsrekeningen) Register 223, p. 163ro.
- (6) SAG, Reeks 400, Reg. 225, p. 170ro.
- (7) RUG. Centrale bibliotheek. H.S. 1726, folio 208vo, aangehaald in "*Volkskunde in Vlaanderen. Huldeboek Renaat Van der Linden*". z. pl., z.d. (1984). W.L. Braeckman. *Lied op de brand in een Gentse speldenwerkersschool in 1688*.

E.G.R. OSSIEUR
